

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	8	Kor
Félévre	—	—	—	—	—	4	.
Negyedévre	—	—	—	—	—	2	.

Hírdetések díjszabás szerint

Egyházmegyénk és a VI. kath. naggyűlés.

E diadalmas gyűlésen egyházmegyénk-ből negyvenötön vettek részt. A névsort alább közöljük.

E névsor számban még most sem nagy, de annál erősebb argumentum amellett, hogy a kath. öntudat szunyadozó álmából kezd a hajnal pirkadó zenitje felé emelkedni. Kezdi érezni és érteni, hogy a visszavonulás, az elszigeteltség homályából ki kell lépünk a tettek mezejére.

E csekélynek látszó hadsereg az idők tanúja, mely az egyházmegye területének majdnem minden részéből, a társadalom minden rétegéből toborozta magát egybe, a nagy világváros szent hadgyakorlatára. Szent volt, nagy volt, magasztos volt a jövő nagy küzdelmére készülő gyakorlat.

Lelkünket az égbe emelte, szívünket a beteg társadalom sorvasztó kór ágyába terelte, teljes valónkat a valódi ker. szociális ügyek mezejére irányítva feltűzte a kereszt tövébe a munkálkodás zászlóját, kiadta a jelszót: előre ker. Magyarország! Ime itt a nagy gép, melynek legkisebb kereke, szegecskéje ép oly nagy munkát végez és kell végeznie, mint a hatalmas

mozgató kerék, mely az egésznek lelke, mozgató eleme. Keresztény társadalom, mely nem ismer különbséget ember és ember között, hanem a különböző társadalmi erők saját hatáskörében, tudása és állásánál fogva egyforma erőt fejthetnek ki, a végcél elérésében egyenlő eredményt produkálhatnak; melynél ha egyik lankad, vagy nem munkál, megszűnik a nagyhatalmú gépezet tovább forgása.

Ujbl és ismét lelki szemeim elé idézem azokat a nagy napokat, bámulom a működő lángelméket s önkénytelenül halom e szavakat csengeni fülemben: „kath. öntudat! — ti lánglelkű főurak és főpapok, miért nem hívtatok minket évtizedekkel ezelőtt e táborba! — hogy tiportuk volna szét a gonosz kaján ellenséget, mely végromlással fenyegeti hazánkat, mert vallásunk magasztos tanait, társadalmi békés létünk alapját, fennállásunk létjogosultságát, s e helyett a vallástalan — kéjelgő gonosz bálvány molochnak akar feláldozni mindent és mindenkit.

De panasza nincs okom, még jókor vagyunk: a munkavezetők 11 óra előtt hívtak minket a szülőbe. Jertek munkatársak, induljunk fel a munkára, kinek-

kinek mennyit adott a jó Isten, aszerint dolgozzék; kinek minél nagyobb, magasabb a társadalmi állása, annál többet hozzon a küzdő térre. Nők és férfiak, gazdagok és szegények! Mindnyájunkhoz szólott a harci riadó, melyet a nagy Zichiek, Majlátok, Prohászok, Rakovszkiak és a többiek lángelméi megfújtak. Jertek utánok a beteg társadalom megmentése nagy munkájának táborába. Egyesítsük erőnket, álljunk szembe az elfajult szociáldemokrata gonosz fattyú kinövéseinek már is rombolni kezdett korcs torzszülöttjei munkáival, s ez összetartás, együtt létező munkálkodó eredmény áldásos gyümölcse a ker. Magyarország megúj-hodása, feltámadása leend.

Végül hadd álljon itt a lelkes kis tábornak névsora emlékül: Ávédik Lukács, Balázs Ferenc, gr. Mikes János főesperek, P. Kori Ottó tartományi főnök két rendtársával, Soóthy Gyula spiritualis, Szabó György esperes, Lőrincz Sándor, Meisel József, Papp Tamás, Tunyogi Cs. Endre, Abos József, Kacsó László, Korbuly Ignác, Hadnagy János, Sipos Károly, Balog Ignác plébánosok, Márton Andor, herceg Hohenlohe Károly, Glósz Oszkár,

TÁRCA.

Emlékezzünk . . . !

P. Nagy Honor, nagyszabasi sz. Ferencrendi zárdaönök szerzetesi fogadalmának 50 éves jubileuma alkalmából.

Behunyom szemeimet. A rég elmúlt időkre kalandoz vissza emlékezetem.

Bűbajos álom fog el; oly édes, oly boldogító. „Gyermek vagyok, gyermek lettem újra.”

Ott ülök anyám ölében; mintha édes csókját érezném ajkamon s én hizelegve simulok hozzá: „Anyám, én is szeretnék már iskolába járni!”

Varázsütésre megváltozik a kép. Tágas tanterem nyílik meg előttem; százhusz kíváncsi gyermekfej fordul felém, pajkos szemekkel, mosolygó arccal. „Új fiú, új fiú”, hallom susogni. És ez a százhusz gyermek a tanterem minden zugolyát betöltve, ki állva,

ki ülve, képezte a marosvásárhelyi barátok iskolájának első osztályát.

A katedréről egy fiatal, daliás alak emelkedik fel. Testét szerzetesi öltöny fedí, kezében pálcikát tart. Úgy nézek fel reá, mint a templom tornyára megilletődve, remegve. De onnan a magasból két jóságos szem csillog le rám és minden félelmem elmúlt.

„Hova ültesselek, te kis punktum?!“ szóljt jósággal s körültekint, de egy talpalatnyi üres hely sincs. „Jer ülj ide“ szóljt s leüllet a katedra lépcsőjére. Farkaszzemet néz velem a sok gyerek, de én nem félek: többet tudok mindnyájuknál, mert már olvasni is tudok. A b = ab, l a k = lak sillabizálja a soron levő fü a fali olvasó tábláról.

A lány zsibongás, egy szemtelen légy tolakodása dacára, altató dalomul szolgál, fejem ide-oda hajlik: édesen szunyadozom.

A fiúk nevetni kezdenek, egy pár papirgolyó repül felém. A jó tanító figyelni kezd, oda jön hozzám és megsimogat.

„Samuka, milyen is az az egér? kérdi mosolygva.

Az álom egy pillanat alatt elrepült sze-

meimből, csillognak azok és bátran kiáltoom édes gyermekhangon: „az egér szürke.”

És ez volt az én első iskolai szereplésem.

* * *

Sűrű pelyhekben hull a hó. Az iskola udvara telve van vidám, a játéktól kipirosodott arcú gyermekekkel. Hóvárakat rögtönöznek és megindul a harc a „magyarok” és a „muszkák” között. Hógolyók zápora repül a levegőben; nem egy sebesült, kénytelen visszahúzódni a lőtávólból. Egyes párok már párviadalra kelnek s a győző és legyőzött ott hevernek a puha, fehér hóban. A jó tanító ott áll tanítványai körében: a gyávákat buzdítja, a vérmesebbeket csitítja, hogy kár ne essék közöttük.

„Csiling, csiling” megcsendül az iskola csengettyűje. Rohan a sok gyermek helyére. Egy pillanat alatt csend van, mindenki figyel. „Fiuk énekelünk, az ének kétszeres imádság,” szól a tanító s érces hangjával vezeti a sok vékony gyermekhangot. „Nyújtsd ki menyből óh sz. Anyánk kezedet, ne utáld meg szükségében népedet!” Szívbeli énekl mindenik, soknak a szeme is könnyezik a nagy erőlködéstől. Majd világi dalokat is

s. lelkesek, Pál Albert tanító, Könczei Benedek árvaszéki ülnök, Balázs Károly állatorvos és neje, br. Apor József, Tankó Dénesné, Nagy Mariska, Molnár János, Sántha Gyuláné, özv. Gonda Jenőné, özv. Nyerges Edéné, Gál Ferenc, Orbán Péterné, Kassay Imre és neje, Gergely Mariska, Merza István és neje, Sándor Albert és neje, Horváth Mózes és neje, Szegedi József és neje. Összesen: 45.

Székely.

A VI. katolikus nagygyűlés elfogadott határozati javaslatai.

Az idei, színvonal dólában kiválóan sikerült nagygyűlésnek lefolyásával napilapjaink foglalkozván, mi vezető cikkünkben az egyházmenyekkel való kapcsolatról szövegtünk, e helyütt pedig az Egyh. Közl. nyomán az elfogadott határozati javaslatoikat közöljük, mint a nagygyűlés munkájának végeredményeit.

I. A katolikus autonómiáról. Mondja ki a katolikus nagygyűlés, hogy örömeinek ad kifejezést a felett, hogy a jelenlegi kormány kultuszminisztere a katolikus autonómia ügyében a közelmúltban átiratot intézett Magyarországra hercegprímásához abból a célból, hogy tudassa a magas püspöki karral, hogy a katolikus autonómia vajdó kérdésének megvalósulását immár minél előbb óhajtja, minek okáért kéri, hogy a magas püspöki kar, a hozzá véleményezés végett áttett autonómiai szervezeti szabályzatra az egyház hierarchikus alkotmánya szempontjából adjon indokolt nyilatkozatot.

Midőn a katolikus nagygyűlés ezen öröndetes alkalomból egyeztet hódoló tisztelettel üdvözlő a magas püspöki kart korszakot alkotó munkája küszöbén, másrészt elismerését és üdvözlő köszönetet fejezi ki a jelenlegi kormány kultuszminiszterének a katolikus autonómia ügye iránt tanúsított jóindulatáért, az ország

katolikusága nevében szükségesnek tartja ez alkalommal is nyomatékosan hangsúlyozni azt, hogy a katolikus autonómia kérdésének megoldását mindaddig befejezetnek tekinteni nem fogja, míg a katolikusoknak az autonómia kérdésében is ugyanazok a teljes jogok meg nem adatnak, melyeket a jogegylőség alapján Magyarországon a felekezetek élveznek és melyeket a törvény a katolikusoknak is biztosít.

Szükségesnek tartja nevezetesen hangsúlyozni azt, hogy a katolikus tanügynek a katolikus autonómia részére leendő biztosítása és a kormány által kezelt katolikus alapok kiadása nélkül a katolikus autonómia kérdését megoldottnak nem tekinti és a jogállapotnak meg nem felelő jelenlegi helyzet türesét helyesnek nem tartja. (Előadó: Dr. Henz Károly.)

II. Katolikus népiskolák védelme. A katolikus népiskola semmivel sem tesz kevesebb szolgálatot az államnak, mint az állami, vagy felekezeten kívüli közösi. Ha az utóbbiak föntartása alól, mely közadókól történik, senki sem vonhatja ki magát, méltánytalanság, hogy oly közösi, hol csak felekezeti iskolák vannak, azon felekezeten kívül állók a népnevelés terheiben részt egyáltalán nem vesznek, mert külön iskolájuk nincs, a felekezetre pedig meg nem adózathatók. Ilyenek például a zsidók, kiknek kezere roppant arányban kerülnek a birtokok, bérletek, vállalatok és más nagy adóalapok. Egyre szaporodik azon közösi száma, melyekben a legnagyobb adóalapok így elvonatnak a népnevelés alól és a felekezeti, különösen a katolikus népiskola föntartása majdnem lehetetlenné válik.

Mondja ki a katolikus nagygyűlés, hogy ezen állapotot méltánytalannak tartja és fölkéri különösen azon közösi, melyek felekezeti iskolájuk adóalapját így módon elvesztették, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszterumhoz, vagy a képviselőházhoz egyező panasszal forduljanak és oly törvényt, vagy rendeletet provokáljanak, mely e méltánytalan állapotot megszünteti és kimondja, hogy amely közösi csak katolikus vagy más felekezeti

iskola van, az azon felekezeten kívül állók, kiknek külön iskolájuk nincs, tekintet nélkül arra, hogy iskolaköteles gyermekük van-e vagy sem, legalább 5%-os iskolaadót tartoznak fizetni a közösi pénztárába, mely az iskolaföntartó felekezetek között a tankötelesek számarányában szétosztassék.

A magas püspöki kar és velünk érző törvényhozási tényezők segélyével oly mozgalom indítandó, hogy a hazafias felekezeti iskolák tanítósa az államiakkal fizetésben is egyenlővé tessenek.

A hitfelekezeti iskolák adója az állami adóval együtt közigazgatásilag szedessenek be és a felekezeti iskolák állami vagy közösi segélyvel is fejlesztessenek jellegük és jogaik igényeiben tartása mellett. (Előadó: Miller József.)

III. Az elemi oktatás közzgazdasági szempontból való javítása. A népnevelés mai iránya sok tekintetben nincs összhangban a népélet legszükségesebb és újkori igényeivel, különösen a gazdasággal. Ezen segíteni lett volna hivatva a gazdasági ismétlőiskola. De ennek hivatalos terve nem vált be a gyakorlatban. A kikötött szorgalmi idő betartása épen a vegetáció idejében lehetetlen.

1. Oda kell hatni, hogy a tulajdonképen való mezőgazdasági ismeretek gyakorlati közlését inkább a rendszeren járó V-ik és VI-ik elemi osztályokban vegezzük, az ismétlőiskot inkább az elemiben ajánlott kezűvességekben gyakorolják, de oly alakban, hogy rendszeres népiári kesztűmenyekben dolgozzanak.

2. Erélyesen kell kihasználni a meglevő törvényeket és rendeleteket, melyekkel a közösi előjáróságok az ifjúságot az ismétlőiskola látogatására szorítani kötelesek.

3. Az iskolai könyvtárak föllállítását és azokban a gazdasági irányú művek szaporítását sürgecssek meg az iskolahatóságok. (Előadó: Schmall Zsigmond.)

IV. A nők szociális nevelése. Mondja ki a VI. kath. nagygyűlés, hogy a társadalom mai szociális földatával szemben növevelésünket célra vezetőnek és eredményesnek nem tartja,

enekünk: „Este van már késő este, pásztor tüzek égnek messze, messze tájon, más határon, az alföldi rónaságon.” Mintha most is hallanám e dalt, fátyolozottan, finomdva . . .

Csikorgó hideg van. A hajnali tiszta égboltról, milliárd csillag ragyog le. Egyedül járok az utcán, a barátok temploma felé tartok s bár rettenetes hideg van, azt alig érzem, mert ma a rórátén, először életemben minisztrálni fogok. A tulsó oldalról is csikorgó léptek közelednek, ez Gáspár Sándor társam a minisztrálásban, de már jártas aszt. ténykedésben, „a járást is tudja.”

Egy lélek sem jár kívülünk a piacon; a távolból egy haldokló lámpa pislog, minden néma, mélyen alszik.

Most a torony ablaka kiviláglik, a harangozó huzza az „elsőt.” Hej, de sokáig kell várunk, míg az ajtó kinyitja, míg a minisztráns ruhát felölthetjük.

S ott állok a hóhéhr ingben és veres szoknyácskában az oltár lépcsőjénél. Az oltáron jó tanítóm magas alakja mintha átszellemlőne, a csillogó gyertyák fénye mintha glóriával vonná be fejét. Felhangzik a nép éneke: „Hozzad emelem, szómat Istenem.” Egész testemet reszketegség fogja el, térdeim inognak. Félelem vagy megilletődés-e ez? Biztatóan, mintha mondaná: „mit félsz, kishitű”, néz le reám jó tanítóm s ime tagjaim többé

nem remegnek, bátran, hangos szóval mondom el a konfiteort.

A kaleidoskop egyet fordul; a tél elmúlt, helyét a búbajos tavasz foglalta el. Ott állunk hosszú sorokban az iskola udvarán, páronként. Türelmetlenül várjuk az „indulj” szót, mert most kirándulunk a zöldbe. A város utcáin csak türtőztettük magunkat, de künn a város végén már rázendült a dal, az induló: „Járjatok be minden földet.”

Hajrá! Itt a mező, a liget, az erdő. Hogy tombolt az életkedv! A vidám kacajt hogy visszhangzották az erdő fáin. Itt katonásdi, ott versenyfutás; itt künn a farkas, benn a bárány, ott kifutó. És a tanító versenyt fut tanítványaiival, mindenütt ott van. Mintha vilányáram futná át tagjainkat közeledtével, mindenik kitünni kíván előtte, lesi a helyeslő szót ajkáról.

A város fényesen ki van világtva, minden házon nemzeti színű zászló lobog. Kora hajnalban zenekar harsonája ébreszti fel a várost, bár hétköznap van, ünnepi mezt ölt fel a város. Ünnepi ruhába öltözve jelenik meg a gyermekserceg az iskolában. Ma nincs lecke, nincs könyv, palatábla kezünkben.

Az osztályban mély csend van. A fiúk lélegzetüket is visszatartva, hallgatják a tanítót. „Ma ünnepet ül az egész ország” így szól, „mert ma koronázzák meg a magyar

királyt. Tizenkilenc évek szenvedései véget értek, ma esküszik fel a király az alkotmányra. Úr lett a magyar újból hazájában; remegés nélkül zárandokolhattok ki a három székel vértanú sírjához, s nemzeti színű fátyollal koszoruzhatjátok meg a „tizenhárom”-nak képét.”

S a fényárban uszó Isten házában felhangzik a „Téged Isten dicsérik.” Dörögtek az ágyuk a vár fokán, a mámor mindenkit elfogott. „Éljen a király” hangzott a piacon, visszhangzották az utcák, mezők.

Künn a Maros mellett a szt. János kápolnánál ülte meg a város a hagyományos régi székel szokást: az ökor-sütést.

Egy óriási nagyságú ökröt forgattak nyárson a máglya parázsánál. Nagy hordókból esapon löty a bor; mindenki ingyen kapott belőle. Mint valami egerék, bujkáltunk a nagy tömeg lábai alatt: mi is sóvárogunk egy kis sült hus, egy kis ingyen bor után. De kába remény! Csak Fal Gyurinak sikerült kalapja karimájában egy kis borhoz jutni s azt szürcesöltük vagy tizen, kóstolóba mindenik egy egy kortyot kapván.

„Jönnek a honvédek, jönnek a honvédek” hangzott mindenfelé. Tengernyi néptömeg tolong a piacon; mi is ott állunk tanítónkkal. És ő szól: „Ujból lesznek honvédeink.” A hősök feltámadtak fiaikban. Látjátok, ott jönnek már. Az őrnagy ott küzdött Piskinél, a kapitány mellett a „hadí érdem”

hanem igenis sürgeti az illetékes tanügyi tényezőket, hassanak oda, hogy úgy az iskolai mint a családi nevelés keretében a tudományok közlése mellett nagyobb szerephez jusson a munkára és a bensőséges vallásosságra való szoktatás, lévén a tudás mellett a munka és vallásosság is a társadalmi boldogulás alapjai. Mindaddig pedig, amíg ezek megvalósíthatók, szükséges, hogy széleskörű társadalmi kurzusok által pótoljassanak a mulasztások. (Előadó: Jeszszky Kálmán.)

V. A közoktatásban mutatkozó elfajulás ellenszerei. Magyarországnak ezen nagygyűlésen egybesereglett katolikusai ünnepelesen követelik, hogy közoktatásunk minden ágában minél előbb kizárólagosan érvényesítsék az a hagyományos magyar gondolat, hogy mindenféle nevelési rendnek alapja, eszményképe, végcélja csak Jézus Krisztus lehet. Ezen napjainkban sokfelől ostromolt elvnek az alsófokú oktatásban való érvényesítési módjairól nagygyűlésünk már határozott. A középiskolákra nézve kívánjuk minden középiskolával bíró városban az erdélyi katolikus státus gimnáziumainak nevelőintézetéhez hasonló konviktusok felállítását, a Mária-kongregációk minél szélesebb körben való terjesztését s a nevelésügyünk történetében korszakot alkotó „Zászlónk” minden rendelkezésünkre álló eszközzel való támogatását. Egyetemre kerülő ifjainkat óvjuk a kereszténységet támadó tanárok előadásainak hallgatásától s kívánjuk a vizsgálati rendnek olyan átalakítását, mely módot nyújtson az ifjunak arra, hogy vizsgálatait ne közismert kereszténygyűlölkö elött tegye.

Az iskolából kikerült ifjúság s a felnőttek oktatási céljából sürgetően szükségesnek tartjuk eleven szellemű folyóiratok, röpiratok, könyvek kiadását, amelyek visszaverjék a keresztnek és hazának hadat üzenő vallástalanság és nemzetköziség támadásait, mindenekelőtt kívánjuk azonban a keresztény szabad lyceumok minél előbb való felállítását. Az utóbbi évek tapasztalatai ezen intézményt mutatják minden érvényesülni

érme díszíti, a daliás hadnagy egy vértanúnak fia.” A tömeg örömrivalgásban tör ki, virágosó hull a homvédekre és felhangzik a dal ezer torokból:

„Isten áldd meg a magyart” . . .

A gyermekesereg szomorú, gyász ül arcukra; nem zajonganak, mintha torkuk összeszorult volna. Nincs vidám játék; a legpajkosabbak is csak susogva beszélnek. Könnyes szemekkel szól a tisztelendő úr: „Ma temetjük Zongort; elkísértek ti is őt sírjái, ki három nappal ezelőtt szintén itt játszadozott veletek. Hányszor figyelmeztettek mindnyájatokat, hogy mély vízbe ne fürödjön senki. Gyenge karotok még nem képes megküzdeni a habokkal s az örvény kavargó vize kioltja életeteket. Ime társatok merészségeért életével lakolt, imádkoztatok érte.”

Gyászosan szólnak a harangok: „kling, klang.” Felhangzik a „miserere”, belevegnyül a gyermeküket vesztett szülők hangos zokogása. A sok gyermek megilletődötten áll a tátongól sír mellett, letétki a benne levő, virágokkal megrakott koporsóra. Sokan közülük még nem értik, talán sejtik, hogy az a sír tulajdonképpen egy kapu, mely egy másik világba vezet. A kis koporsó a rája hulló hantok alatt eltűnik s a gyermekesereg visszatér, de csendesen, szólanul.

Ott állunk az iskola küszöbénél: tanító és tanítvány Ez a küszöb azonbanreám nézve

akaró irányzat legerősebb, legbiztosabb fegyverének. (Előadó: Göresöni Dénes.)

VI. Népszövetség. A VI. katolikus nagygyűlés határozatilag kimondja, hogy a Magyarországi Katolikus Egyesületek Országos Szövetségének kebeleiben alakult Katolikus Népszövetséget hézagpótló és minden más fölött szükséges intézménynek tartja. Benne reméli föltalálni azt az eszközt, amely által az egész katolikus tábort egyesíteni és úgy a társadalmi, mint a politikai téren egységes eljárásra, följelépésre és állásfoglalásra bírni a jövőben lehetséges lesz.

A VI-ik nagygyűlés a népszövetség katonai szervezését tartja szükségesnek. Egyházi községbe tartozó népszövetségi tagok előjárója az illetékes plebános, akinek népszövetségi föllebbvalói a Katolikus Szövetség kerületi képviselői.

A Népszövetség hitvédő és oktató röpiratokkal tartozik tagjait ellátni. Ezenföül anyagi érdekeinek megvédésére jogvédő szervezetet tartozik létesíteni fokontként az egész országban, mulhatatlanul azonban Budapesten. A tagoknak vásárlás és eladási ügyletekben segélyre lenni tartozik egy külön kiépítendő közvetítési szerv által. A VI. katolikus nagygyűlés a Katolikus Népszövetség szervezését és működésbe hozását az Országos Katolikus Szövetség elsőrangú és legsürgősebb föladatává teszi. (Előadó: Haller István.)

VII. A keresztény művészet föllendítése. 1. A legközelebb Budapesten tartandó katolikus országos nagygyűléssel kapcsolatban az egyházi építészeti, szobrászati, képző és műipari felölő művészeti társulatot rendez. 2. Ezen társulat a nagygyűlés után az ország minden püspöki városában bemutatja. 3. A társulat résztvevő művészeket katolikus művész-egyesületbe tömöríti.

4. Műértő szakemberekből országos bizottságot alakít, amelynek feladata lesz megkeresni a magas püspöki kart; utasítsa a lelkeskedő papságot, hogy minden jelentékeny restaurációval, egyházművészeti megrendeléssel forduljon

nem többé be-, hanem kifelé vezet. Egyik kezemben jutalomkönyvem szorongatom, a másikkal szemeimet dörzsölöm. Valami gyanus nedvességet akarok eltitkolni, de nem tudom. „Ne sírj” szól a jó tanító, megsimogatván arcomat. „Utaink elválnak, te a gimnáziumba lépsz, de azért ott is figyelemmel foglak kísérni. Tudom, ott sem fogsz nekem szégyent okozni. Most már folyik a könyv szememből, zokogva csókolom meg kezeit s rebegeom: „Isten áldja a sok jóért, mit velem tett!”

Sok, sok év telt el azóta. A tanító és tanítvány utai elváltak, majd ismét keresztveződtek. Felnyitom szemeimet és újból behúnyom. Az oltár előtt áll újból régi jó tanítóm. Igen ő az. A 70 év terhei csak egy kissé görnyítették meg az erős vállakat, az egykor hullámzó, sűrű barna haj azonban hófehér leve s megritkult, mint a szirt, melyet az idő viharai nem tudnak megtörni, csak megtépászni. Az oltár mellett áll egy öreg, ráncos anyóka, a kilencven éves élő anya; szeméi könnyekben úsznak, örömkönnyeiben. Az oltáron, mint hajdan látni vélem a gyertyák csillogó fényében a gloriát, mely az ötven év óta szerzetest megkoszorúzza. Fenn a magasban föllötte e mondást olvasom: „ragyogni fognak, mint a nap, kik másokat az igazságra oktattak.” És én az oltár lépcsőire borulva, kérem régi jó tanítóm áldását.

Prokupek Sámuel.

az országos egyházművészeti bizottsághoz, attól tanácsot, a tervek felülvizsgálását, esetleg a szükséges munka kivételére művészt ajánljon.

5. A bizottság tegye megfontolás tárgyává, elérkezettnek látja-e az időt, hogy egy katolikus egyházművészeti lap kiadassék, vagy esetleg valamely már fennálló lapnak rendszeres művészeti mellékletet adjon.

6. A tárlatokkal kapcsolatban, továbbá a katolikus körökben egyházművészeti felolvasásokat rendez, amelynek révén a kiállított műveket a nagyközönségnek megmagyarázza és általában az egyházművészeti mozgalmakról tájékoztatja. (Előadó: Fieber Henrik.)

VIII. Keresztény iskolatestvérekről. A magyar keresztény iskolatestvérek társulatának működése egyházunkra és édes hazánkra egyenlőképpen áldásos, miért is kívánatos, hogy a katolikus társadalom minden rétege kiváló szeretettel és gonddal ápolja az iskolatestvéreket és támogassa azt az országos egyesületet, mely a magyar keresztény iskolatestvérek képzését és segélyezését tűzte ki főcélul. (Előadó: Tóth Károly.)

IX. Helyes adakozás. Elszomorító tudat, hogy sok a toladak koldus és hogy alig tudható, hogy közülük ki érdemi meg a segítséget.

A magas püspöki kar ezreket és ezreket ajándékozik és adományoz, de nyílt titok, hogy jösvívésükkel sokszor visszaelnek, magyarul — becsapják.

1. Hogy a magas püspöki karon könnyítessék és hogy az adományok helyesen kiosztassanak, azon alázatos kérelemmel járunk a magas püspöki kar elé: alakíttassanak minden püspöki városban Szent Vince-egyletek és az egyházfejedelmek, amennyire csak lehet, ezek gondos utójárása fölhasználásával gyakorolják jótékonyágukat.

Kétszeresen is ajánlandó ez a magas püspöki karnak, ha a fővárosból fordulnak hozzá segélyt kerők.

2. A jótékonyági egyesületek a Katolikus Szövetség karitatív szakosztályában egyesüljenek és egymás működését megismerjék és kielégítsék.

3. A sok külföldi alamiznagyűjtők mellőztessenek; helyettük itthon, vagy külföldön élő szegény hazánkfiait segítsük. (Előadó: Thym Adolf.)

X. A népmisziók szükségessége. Az országos katolikus nagygyűlés tagjai megvannak arról győződve, hogy a népmisziók a mai, a vallásosságra oly sok vesztélyt rejtő korban feltétlenül szükségesek.

A misziók terén betöltendő munkakör olyan nagy, hogy azt a szerzetesek bármily buzgó és szakavatottak legyenek is, nem győzik. Kívánatosnak, sőt egyenesen szükségesnek mutatkozik tehát, hogy a világi papság a lelkipásztorok kötelező teendői közé a szent misziók tartását is vegye föl. Képesség, szakavatottság — kivált bizonyos gyakorlat után — nem fog hiányozni. E végből a nagygyűlés megbizsa a katolikus szövetségek tanácsát:

1. Hasson oda, társadalmi uton, miszerint a misziók ügye az ország katolikus közönsége által fölkaroltassék, hogy a hívek a szent misziót maguk is kerjék papjaiktól.

2. Tegye magát érintkezésbe az egyes egyházmegyék lelkesebb papjaival, miszerint azok egyházmegyéjükben a világi papok misziós együletének megalakításával és népszerűvé tételével járó munkát elláallják.

3. Kerje föl a magas püspöki kart, részessite a papság ezen buzgalmi működését a szükséges támogatásban és hasson tekintélyével oda, miszerint minden plebániában időközönként szent

missziók tartása kötelező legyen. (Előadó: Romáisz Ferenc.)

XI. A kivándorlók lelki gondozása. Tekintettel arra, hogy a magyar tengeremlék forgalma az utóbbi években rendkívül emelkedett és hogy Fiume városában évente közel száz-ezerre is nő az átutazók száma, kiknek nagy része római katolikus: a szükség mind nagyobb bizonyul vallásos és szociális intézmények létesítésére, melyek a különböző nemzetiségi vándorokat vallásos kötelességeik teljesítésében segítik és a többnemű morális veszélyektől megóvní igyekeznek. (Előadó: Vay Péter gróf.)

XII. Hitromboló népiratok. A nép könyvtára meg ma is a ponyva. Aki aponyvátforgatja, arról győződhetik meg, hogy kufár lelkek a nép vallásosságából csinálnak jövedelmező, de gaz üzletet. Az ezerféle költött esodák, pazarul ígért bucsuk és üdvösségek árán egyéb hittani tévelyek és babonákkal töltik meg a hívők lelkét: majd ezekkel egyéb szennyirodalmat is becsempesznek a szegény nép mestergerendái alá, ahonnan azután azt kiánni alig lehet, mert a nép is esküszik a maga betűjére és kincs gyanánt rejtgeti azt még oktatói elől is.

1. Kérje föl a nagygyűlés a Szent-István-Társulatot és a nagyrahitott katolikus népszövetséget, hogy a nép lelkét ezen már meglevő metélytől megtisztítani segítsenek. A ponyvával olosóságban föl kell venni a versenyt, szervezni az elárúsítást és a különféle énekek és imák stb. népies szerkesztésével fölöslegessé kell tenni a hitromboló népiratokat.

2. Hasonlóképpen szükséges, hogy a nép számára más, Magyarországon használt nyelven is adassanak ki ilyenek. (Előadó: Dr. Sziklai János.)

(Vége köv.)

H I R E K.

— **Kegyelmes főpásztorunk** e hó elején üdüléséből székhelyére visszatért.

— **László Polykarp**, a szentferencendi szerzetesek Rómában székelt generalis definitora pár napig Csikban volt s a somlyói szerzetház vendégszeretében részesült. Szept. hó 29-én Csikból Sepsiszentgyörgyre távozott, honnan a hét végén városunkba érkezett.

— **Misszió.** A segesvári plébánia templomban azon alkalomból, hogy a templom felszentelésének f. é. okt. 4-én 10 éves évfordulóját ünnepelte, az erdélyi szt. ferencendi szerzetesek missziót tartottak. A missziót szept. 29-én este 6 órakor kezdték meg ünnepélyesen és tartott okt. 7-én estig. A misszió vezetője P. Kórv Ottó rendtartomány főnök, maga mellé vette segítő-társul P. Barnabást, P. Józsefet, P. Gergelyt, P. Christostomot és P. Lőrincet. A prédikációkat szép közönség hallgatta végig s így van remény bő aratásra.

— **Kápolna-szentelés Gidófalván.** Ha az ember oly helyeken jár, hol a durva reformáció a keresztet lehányta a templomokról, megfosztotta Krisztusi disztől, ruhájától, mielőtt az ész munkájához fogna, már a fájó érzés befutotta az ember egész valóját s felszakadt a sóhaj: Istenem! ez is a miénk volt! És most??

Utóljára ép szeptember 30-án valék egy ily szomorú emlékü helyen a gidófalvi ev. ref. temetőben. — A keresztnek híre, hamva sincesen s régen lehetett, mikor az utolsó katolikusnak sirhantját elsimította a természet. Mellette a templom: szomorú, dohos kinézésű. Akáressak mintha megunt volna tetején a terhét. Hiába? nem bot, hanem kereszt alá épült. — Természetes, hogy a gondolat ilyen helyeken egy pillanat alatt nagy időket fut be; a fán-

tázia pedig kész van a reformáció romboló munkájának bemutatásával.

Istenem! de régen lehetett, midőn az utolsó Gloria elhangzott s az ite missa est re, haza tért a nép. — Azóta sohasem volt itt szentmise. Mennyi sóhaj szakadhatott föl a jámbor hívők kebeléből, egy kis kápolna után.

Későre, de mégis meghallgatta Isten az esedezést. Szeptember 30-án a gidófalvi róm. kath. hívők régotha várt ünnepre készültek elő. Mi is odamentünk, hogy résztvegyünk örömlükben. — Vendéget vártak az ottani hívők, egy égi vendéget, kit századokkal előbb kiűzött saját otthonából a reformáció, oltárait lerombolta s disztől megfosztotta. — E megsértett és száműzött vendég azóta mind várja a kiengesztelést, azt a napot, melyen visszaesdik, diszes oltárt emelnek neki s köztük való maradását lehetővé teszik: „mert gyönyörűség nekem az emberek fiai közt lenni”. — A vágyak teljesültek.

Szeptember 30-án megnyílt az új kápolna. Az Úr szolgálójának eső szavára leszállt az égi vendég a diszes oltárra. Elhangzott az első nagy ének, mire sűrűn hulltak a jó hívők szeméből az örömkönnyeik.

Ebben az ev. ref. faluban a róm. katolikusok nagyon kevés élet-jelt adtak magukról. Inkább szerettek észrevétlenül élni s vallási jellegüket elrejtteni. — Csak mikor Püspök urunk öngyémeltőségének 1901-ben adományozott 2 kis harangja megszólalt, mozdult meg szívükben az eltűnt, visszafojtott kath. érzés s nyertek bátorságot előállni, hogy ők is katolikusok. Mikor elkészült s átadatott a nyilvános használatnak a felszentelt kápolna, sűrűn jöttek elő a titkolódzó sótetsegből s törtettek elé a kápolnában.

Itt már nagy szükség volt kápolnára. Százszorosán számít itt minden egyes fillér s nagy a hála mindazoknak, kiknek áldozatkészsége s buzgósága kápolnát emelt.

Kimondhatatlan hálaival tartozunk kegyelmes Főpásztorunknak, kinek nemes szíve nem engedte, hogy ezen hívők továbbra is oltár és áldozat nélkül maradjanak. — A kath. Státus 7500 korona adományával lényegesen előmozdította a kápolna ügyet. Gidófalvának nemes szívű aggyastánja maga Vajna István úr nagy birtokának a legalkalmasabb részét adá kápolna helyiségül s fentartására 400 koronát tett le. Ez a jó lélek fíradozik s várja mint az öreg Simeon Jézus születését, hogy temploma legyen a gidófalvi róm. kath. hívőknek. Vágya hála Istennek teljesül s fíradozásáét a jó Isten fog megfizetni.

E nemes léleknek fia, Vajna István nevével a kápolna fentartására 200 koronát tett le s egy szép értékes kehellyel kedveskedett az égi vendégnek, az Úr Jézusnak. Ennél is több messzeható s mindent megmozgató munkája az építendő kápolna érdekében, hol nagy hála illeti meg.

Önagsága Vajna Dénesné szintén 200 koronát adott a kápolna fentartására s sok értékes darabot az oltár felruházására.

Mathenchlolt Hélén bárónő közbenjárására a köv. egyházi ruhákat kapta a kápolna:

1. Pererhá bárónő Sz.-Pöttenből küldött 1 drb. kazulát hozzávalókkal.

2. A szalézi szt. Ferencről nevezett tiszt. nővérek Bécseből 1 drb. kazulát hozzávalókkal, kehely, kendő és korparálékkal együtt.

Szóljon most már Vajna Károly úr, ki szemtanuja volt a kápolna-építésnek: „én nem láttam többet ilyen papot, mint a köröspataki plébános úr, ez csaknem minden nap idefáradott s ő maga úgy dolgozott, mint egy egyszerű munkás.” Bámufatos is ennek a ple-

bánosnak sokoldalú szakértelme s lankadatlan buzgósága Jézus egyházának érdekében. Buzgóságát hirdeti a kápolna, köröspataki iskola, zárda, melyeknek tervrajzát ő készítette s ő vezette a munkát. Az Isten megfogja fizetni jó szolgálójának buzgóságát és munkáját.

A kápolnát Fejér Manó ker. esperes úr szentelte fel. A szentmise a köröspataki plébános végezte fényes segédlettel. Az ünnepi szónok az illyefalvi plébános volt, ki magas szárnyalású, eszme-dús beszédével, mesteri előadásával, mint rendesen, most is magával ragadta hallgatóit. Méltó volt e beszéd az ünnephez.

A sztmise után a fungáló papságot Vajna Károly vendégelte meg, hol az első pohárköszöntőt Vajna István úr mondotta. Kegyelmes Főpásztorunkra, kinek egészségéért esedezett, mert nekünk, úgymond ő — nagy szükségünk van még rája. Élteti Pál István apátkanonok urat, kinek sokat köszönhetnek a gidófalvi hívők, hogy kápolnájuk van.

Másodiknak Fejér Manó esperes emelkedik szóra s élteti a Vajna-családot s kéri a jó Istent, hogy az új kápolnában bemutatott szt. miséknek gyümölcseiben bőségesen részesítse a Vajna-családot.

Harmadiknak Tunyogi Csapó Endre emel poharat az élteti önsága Vajna Istvánné úrbölgyet, méltatja nemes szívének munkáját és az adományokat köszöni.

A jó házi úrnak szívességét megköszönve minden egyes a vecsernyére mentünk, melyet az esperes úr végzett Kurkó Gyula gyönyörű éneke és hármónium kísérlete mellett.

— **A megrágalmozott képviselő nyilatkozata.** Az Országos Pázmány-Egyesület védőirodája közli velünk: A „Független Magyarország” nyomán a „Nepszava” közölte Beze Antal nyugalmiba vonult esikvármegyei alispán bucsube-szedének azt a részét, melyben Török Ferenc országgyűlési képviselőt vádolja különféle dolgokkal. A beszédeben foglalt vádaskodásokat a „Nepszava” még más vádakkal is megtoldja. Ezekre most Török Ferenc országgyűlési képviselő, gyergyó-somfalvi plébános az alábbi nyilatkozatot küldte meg a védő irodának.

A „Nepszava” szocialista lapnak ez évi szeptember 12-iki számában a „Független Magyarország” nyomán személyemre vonatkozólag egy közlemény jelent meg, mely szerint Beze Antal volt esikvármegyei alispán — nyugalmibavonulása alkalmával — a törvényhatóságnak augusztus 30-iki közgyűlésén szóvá tette az utolsó időben ellene indított hajszát, melynek „értelmi szerzője és mozgatója” én voltam. A közlemény szerint a közgyűlésen Beze Antal ennek a hajszának okát abban találta, hogy esikszereidai hitoktató koromban ez előtt mintegy öt évvel a megyei polgári leányiskolában „a serdülő leányokkal meg nem engedett balmazkodást” folytattam; e miatt hozzá mint akkori alispánhoz „ütkos feljelentések” érkezvén, ellenem vizsgálatot indított, „elfüggesztett, majd elmozdított”. „Ezért akart bosszút állani Török Ferenc”, adja a szót Beze Antal szájába a „Nepszava” a „Független Magyarország” után s a vármegye május 18-iki közgyűlésén ezért tettem le az asztalra azt az „előbb utolsó fillérig elköltött, ismét összerakogatott 6000 koronát, mellyel engemet is megakartak vesztegetni a zsidók a esiksomlyói erdők eladásá ügyében. A „Nepszava” szerint az hozsantantott engem, hogy nekem csak 6000 koronát szántak „a piszkos panama-ügyben”.

A „Nepszava” ezen utolsó állításával foglalkozni Beze Antal úrhoz tartozik, mert eszerint ő taksálta a megkerülendőket. A közleménynek

rám vonatkozó része a ferdítések és valótlanságok egész sorozata.

Nem igaz, hogy én valaha Becze Antal ellen hajszát indítottam volna, mert az általa képviselt 22 éves megyei rendszer ellen nem hajszát rendezni, hanem harcolni kellett. A Tisza-huszárokat nem üldözni, hanem velük küzdeni kellett. Különösen nehéz volt Beczét, ezt a vén közölköt kivérni a nyeregéből, pedig már a vármegye bordáin csurgott le a vér alatta.

Rendszeresen hajszát maga Becze Antal folytatott ellenem. Valósággal hurkot dobott ki ellenem, de azt az újabb idők viharai visszahozták nyakába és kíméletlenül megfojtották. Ütköző pont az 1901. évi képviselőválasztási mozgalom. Ő megcsontosodott Tisza-huszár és teljhatalmú alispán. Én 48-as „paposka”, hitoktató és intermális adminisztrátor Csikszere-dában. Keményen rám üzent, hogy ne negyvennyolcaskodjam, mert a vármegyétől járó 700 korona hitoktatói díjat elvonják tőlem. Én nem tájoltam; tehát a díjazást beszűntette és az orarendről a nevemet törölte! Sőt még a kepefzetést is megtagadta, hogy „éhen haljak”. Én a miniszternél és főpásztornál kerestem orvoslást. És a kepefzetésnél minden fórumnál három ízben elvettem! Ekkor a miniszternél azzal vádaskodott, hogy nem járok gyakran a hitlan órákra; az erdélyi püspök úrnál pedig azzal, hogy igen gyakran járok! Tervszerűleg először anyagilag, azután erkölcsileg akart tönkretenni. Mivel házamnál kifogásolni valót nem talált — öreg szülőim vezettek és vezetnek ma is a házamat — azon, különben manapság szokásos gondolatra jött, hogy serdülő leányönmöve-dekéimmel gyanusítson meg és főpásztornomhoz intézett öt pontú panaszban azt is előhozta, hogy a növényeknek levő virágot „előadás alatt órák közben csupa szórakozásból közelről nézegetem és szagolgom.” Nem igaz, hogy ebből kifolyólag Becze „indított vizsgálatot ellenem”, hogy „felfüggesztett és elmozdított”, mert, mint illetéktelen nem vizsgálhatott, fel nem függeszthetett és el nem mozdíthatott. Hanem én kerem azonnal fegyelmet magam ellen főpásztornomtól s a vizsgálat folyamán kitént, hogy mily rettenetesen tud hazudni Becze uram! És ram nézve az eredmény az volt, hogy főpásztornom egy jó plébániával ajándékozott meg, ama „serdülő leányok” szülői pedig az alispán és satel-lesei minden erőlködése dacára is a karcfalvi kerületben előbb 1173 szótöbbséggel 101 ellen, utóbb egyhangúlag választottak meg képviselőjüknél.

Nem lehetett tehát okom, hogy azt a 6000 koronát, mellyel az Úz- és Veresvölgyi erdő eladásánál meg akartak kerülni, csak boszúból vájam ki az alispán elé. Nem boszúból, hanem azért, mert ezzel becületemnek, lelkiismeretemnek és vármegyémnek tartoztam. S hogy ez a 6000 koronás bomba Beczét megölte: arról nem tehetek. És hogy elakarta nyelni a mindenható alispán a gyenge „paposkát” s az a torkán akadt: arról sem tehetek. S hogy fúldoklásában és végső vergődésében vénasszonyi pityergései közt felém rugdalódzott: az az ő ízeset dokumentálja. És hogy az én megvesztegetésemre szánt „előbb elköltött s utóbb összerakosgatott” 6000 koronáról szóló dajkamesét valaki elhívja ezek után: az megint különös ízlésre vall.

A „Népszava” című lap megnyugtatóására pedig jelzem, hogy a Beczével folytatott küzdelmünkről szóló okiratok sorozata, melyben szó esik ama „rózsaszálról” is, most jelenik meg folytatólagosan a „Csikvármegye” című lapban. A vármegyei javak kezelését most vizsgálja két miniszteri kiküldött; a 6000 koronás vesztegetési ügyben most folytatja a nyomozást az ügyész-

ség s a bekövetkező monstre pörben lesz alkalma gyönyörködni a szenzáció után epedő közönségnek.

Gyergyócsomafalva, 1906. szeptember 18-án.

Török Ferenc,
ország képviselő.

— **A gyulafehérvári r. k. tanonc-otthon** a r. k. elemi fiúiskola helyiségében október hó 7-én d. u. 5 órakor nyílik meg. Tisztelettel kérem az iparos és kereskedő főnök urakat, sziveskedjenek róm. kath. vallású tanoncaikat úgy az említett napon, mint más vasárnapokon d. u. 5 órára oda küldeni. Pénzes László, Tanonc-Otthon vezető káplán.

— **Zárólövészet.** A Gyulafehérvári Lövészegyesület az elmúlt hó 30-án tartotta záró és díjlövészetét. Szemere Miklós az ösmert cél-lövészeti mecenás ez alkalommal egy értékes ezüst serleget ajándékozott az egyesületnek, melyért nagy volt a kiüzelem. Ennek az elnye-réséért utaztak le Belházy Gyula főerdész Nagy-Ényedről és Lurtz Vilmos lövész-mester Déváról, mely utóbbinak sikerült is 50 lövés közül 46 találással a szép díjat a mi lövészeink elől elvinni. Díjat, vagy jutalmat nyertek Lurtzon kívül Jakabffy János kereskedő, Borbély A. had-nagy, Volez H. nyomdatulajdonos, Belházy Gy. és Urbán Gy. főerdész, Jacsó K. vasúti tisztviselő és dr. Balogh Zs. ezredorvos. Kár, hogy ez érdekfeszítő és kedélyesen végződő versenyen az egyesület fővezetői nem vehettek részt. A lövészegylet bár nem válhatta be azon ígére-tét, hogy a házagot pótló tempisját még ez évben megépíti, mégis megmutatta egy rövid év alatt, hogy önzetlenül, de tudással és akarattal egy haldokló egyesületet virágzásba lehet hozni. Hatalmas csatornázással, — mely 500 koronába került — leszűrték a felületes talajvizet, miáltal a kelt megszabadult az egészségtelen levegőtől, szunyogoktól, mely általa hírhedt egészségügyi csatornánk is állandó vízhez jutott, kitarakodott a tó is, mely már tíz év óta várakozott ezen aktusra. Az egyesület most állami segítségre is számít. Épített golyófogót a mannicher fegy-vercéllovészethoz, mellyel gimnáziumunk felső növendékei fognak gyakorolhatni, minthogy a felsőbb tanhatóság a felsőbb osztályú tanulók céllovését elvben kimondotta. Bevezette a tó fele a villamos világítást, mivel a koresolyázás érdekességet és kellemességet növeli majd a télen. A jövő évben pedig berendezi a tennispá-lyát is és evvel Gyulafehérvár sportkedvelő közönsége megkapja a helyet és alkalmat arra, hogy sportoló kedvtelését kielégíthesse.

— **Az Országos Pázmány-Egyesület római zárandoklata.** Az Országos Pázmány-Egyesület másodsorú szárandokoz az örökvárosba indulni, hogy a katolikus egyház fejének fiai hódolatát bemutassa, az örökváros drága vérről szentelt emlékhelyein lelki épülést nyerjen, munkájára, az igaz ügyért való küzdésére ösztönt és új erőt szerezzen.

Először a dicső emlékü XIII. Leó fogadott bennünket, nekünk mindig emlékezetes lelkes buzdítással és öröklet megacélozó elismerésével és intelmével. Kevészel ezután már elköltö-zött nagy lelke az Úr parancsa szerint a földről.

Az isteni Gondviselés utódjaink olyan férfiak szemelt ki, aki már közvetlen érintkezés útján kimutathatta a magyarok iránti rokonszenvét s azóta, hogy szent Péter trónját elfoglalta, többször adta jelét annak a változatlan nagyra-be-csülésnek, amely a velencei patriarcha szívét töltötte el a magyarok iránt. Az Országos Pázmány-Egyesület üdvözlő soraira is sajátkezü levélben mondott köszönetet és küldte áldását. Illő tehát már e különös oknál fogva is, de illő,

mint katolikus írói egyesületnek mindenképen, hogy előtte is bemutassuk hódolatunkat.

De miért is magyaroznók ezt bővebben? Róma jelszavának elégnék kell lenni, hogy minden katolikus hívót, kétszeresen pedig a történelem jelességeinek és tanulságainak ismerő-jét, valamint a műbarátot lángoló vágygal tölts-e el, hogy megláthassa, vagy vizsgálhassa.

Tisztelettel és bizalommal kérjük tehát, méltóztassék e zárandoklatban vagy személye-sen részt venni, vagy ha ez lehetetlen volna ez alkalommal, a részvételre olyan másokat buzdítani, akik céljaikkal egyetértenek, megjele-nésükkel a Szentatya előtt a törekvésünkkel való egyetértést szívvel-lelekkel dokumentálni hajlandók.

A rendezéssel, az Országos Pázmány-Egye-sület közgyűlésének helyeslő határozatát tartva szem előtt, az egyesület választmánya az el-nökséget bízta meg.

A zárandoklatot az egyesület elnöke, dr. Prohászka Ottokár székesfejevári püspök vezeti.

Mielőtt a teljes részletességgel kidolgozott programot közölnénk, szükségesnek tartjuk a főbb irányadó pontokat kijelölni, annál in-kább, mert a jelentkezésnek a rend megtartása és a résztvevők igényeinek kielégítése végett korán, záros határidőben meg kell történnie. Indulás Budapestről november 4-én este, vagy 5-én reggel lesz, ami a gőzhajó indulásától függ s még október hó végén tudtára adjuk az ér-dekelteknek. Rómába érkezés 6-án s ott mara-dunk 10-éig, úgy, hogy november 11-én este visszaérkeznek a zárandokok Budapestre. Akik több időt szándékoznak Olaszországban tölteni, jegyük továbbra is érvényes lesz; nagyobb kör-útra utbaigazítással az illetőket el fogja látni a rendezőség, mely mindenben szívesen kezűre jár.

Az Országos Pázmány-Egyesület, minthogy valóban zárandoklatot rendez, nem vezeti sem-miféle üzleti érdek e vállalkozásban. Ezért a viszonyokhoz képest lehető alacsonyra szabtuk a részvételi díjat.

Az ötéves díj százhatvan (160) korona.

Ebben befoglalatik a II. osztályú vasúti jegy Fiuméba és vissza, az I. osztályú hajó-jegy Anconába és vissza, a II. osztályú vasúti jegy Anconától Rómába és vissza; a római szállókban való elhelyezés, a kalauzolás díjai, Rómában négy és fél napi teljes ellátás, neve-zetesen előkelő szállodai lakás, egy szoba 2—2 személyre, reggeli, delebed és estebed (olasz szokás szerint ez a főebéd), végül a felvonulás-hoz szükséges kocsik bére.

Jelentkezni kell október 15-éig Czikkay La-jos alelnök címén (IV. Ső-utca 8).

A jelentkezésnél husz korona előleg kül-dendő. A hátralévő összeg október 25-éig kül-dendő meg dr. Zelliger Vilmos t. pápai káplán, egyesületi pénztárosnak (VI. Érsek-utca 2). A hajó és a szállók megrendelése miatt ragaszkod-nunk kell e határidőhöz, azért későbbi jelente-zést nem fogadhatunk el.

Az összeg vétele után a bizottság megküldi az általános igazolványt, amelyek alapján Bu-dapestben a szükséges jegyek és illetékek át-a-datnak. Ugyanezeknek azonnal elküldjük azokat a kedvezményes vasúti jegyeket, amelyekkel Bu-dapestig utazhatnak.

Minden egyéb felvilágosítással szívesen szol-gal az Orsz. Pázmány-Egyesület el-nöksége.

CSARNOK.

Püspökmegyei zsinat.

(Folytatás.)

11.

Az egyöntetűség előmozdítása szempontjából nagyon hasznos dolognak ítélném, ha hogy a papság részére a főhatóság egy külön kánonzerű kézikönyvet adna ki. Úgy nevezném: Directorium Perpetuum. A közönséges Directorium ugyanis évről-évre ugyanazon dolgok mellett a napok szerint változó útbiztosításokat s ezek mellett évről-évre más-más liturgiai dolgokra vonatkozó hivatalos utasításokat is hoz. Nézetem szerint ezt a két dolgot jó volna egymástól elválasztani úgy, hogy a Directorium csak a naptári változás szerint szükséges adatokat hozza; mindazokat a liturgikus rendelkezéseket pedig, amik a dolgokkal, ünnepekkel stb.-vel járnak és állandók, amikor tehát hivatalból tudni kell, azt rendszeresen egy külön könyvben kellene összeállítani jó áttekinthetőségben s még jobb tárgymutatóval. Ezt aki csinálja, ne fitogtasson tudományos fenekeltenséget, vagyis ne ölje meg magát a dolgot rengeteg hivatkozással és citációkkal, hanem szerkessze meg viágosan, érthetően és praktikusán.

Ez volna a Directorium Perpetuum. Ime, néhány példában megmagyarázom, amit gondolok.

1. Agyóri Vécsernyekönyv a szöveg-rész előtt latinul előbeocsátja mindazokat a liturgikus utasításokat, amiket vécsernyeknél az Oltárszentséggel való liturgikus ténykedés alatt követni kell. Mindez nem abba való. Abba csak az való, amit a pap a néppel közösen végez. Ami a liturgiai rendhez tartozik s amit a papnak mint ilyennek egyedül kell tudni és követni, mindaz együtt és szép rendben legyen meg a Directorium Perpetuum megfelelő helyén egy fejezet alatt.

2. Húsvét napján előfordul ez az utasítás: Item, in administr. SS. Euch. ad Ant. O. Sacr. et V. Panem. additur aleluja et dic. Or. Spiritum nobis . . .

Az ilyen dolog a Directorium Perpetuumba tartozik; ott De administratione SS. Eucharistiae fejezet alatt legyen meg, hogy mit és hogyan kell megcsinálni s hogy in fine mondani kell az Antiphonát: O Sacrum convivium (de legyen meg az egész szövege) stb. stb. s hogy a rendes Oratio: Deus qui (persze ismét egész szövegében) húsvéti időben pedig: Spiritum nobis . . . (megint egész szövegében), mert hát nem mindenki tudja első látásra, hogy ez a húsvéti mise Postcommunionója s amúgy hirtelen nem is lehet azt megjegyezni, kiváltképp ha húsvét napján még a mise előtt kell sokakat áldoztatni. De ha megvan a Directorium Perpetuumban, előző nap, készülvén mindig a jóra való pap a következő napra, meglátja ott és — megtanulja.

3. S. G. Dom. Palmarium major I. Cl. de ea. sem. off. Dom. ut in Psal. temp. pass. et loco propr. not. — In missa sine gl. Or. unica. Passio. Credo in fine Bened. Dno. UE. Dom. Cum appropinq. in privatis tantum. Vesp. de ead. Dom. col. viol.

Eznyi való a rendes Directoriumba. Ami ott ezután következik, az a Directorium Perpetuumba való előzetes komoly és lelkiismeretes olvasmányul és készülésre. Ez a hivatalos könyv aztán legyen meg minden papnak; a kispapokat a liturgia rendjére eszerint oktassák; Ordó vizsgán, joghatósági vizsgán, de különösen és

kiváltképpen a zsinatvizsgán ennek a pontos és beható tudását követeljük. Mert ez az odaváló dolog és nem az afféle kérdés: Quid est peccatum in esse?

Ezen dolgoknak úgy a joghatósági, de különösen a zsinatvizsgán való beható vizsgálata okából szükséges egy ilyen rendszeres kánonzerű állandó Directorium.

Ennek a résznek kiszakításával megkönnyebbülne és olcsóbbá kerülne a közönséges Directorium s az így elért megtakarítást arra lehetne fordítani, hogy több példányban osztanák ki, úgy hogy jusson minden templomnak, kápolnának, de ad personam minden papnak is. Épen az, hogy csak a plébánia kap, de a plébános ad personam nem kap, az oka annak, hogy írott malaszt marad az, hogy évről-évre lenyomatják ugyanazon rubrikákat. Mert aki otthon tartja a Directoriumot, hát az előre meg is olvassa; de bizony sok csak a sekrestyében tartja, s mivel vagy fázik, vagy nincs már ideje, el sem olvassa a kimerítő utasítást s csinál amit akar, vagy ami eszébe jut.

Ott van p. o. évről-évre, hogy in Nativitate Dni a harmadik szentmise végén a vizkeresztli Evangéliumot kell olvasni.

Subdiaconus voltam egyszer karácsony napján s hűségesen kikeresvén ezt a szöveget, olvasásra odatartottam az illető főurnak: egész hangosan rám szölt, hogy bolond vagyok s elkezdte az In principio szöveget, de aztán belezavarodott abba is, kikapta a könyvet a kezemből, összeesapta, odavágta a vánkoshoz s az egész asszisztentiával elvonult nagyhirtelen, mint Benedek Königgreenel. Biz az ilyenek hiába tállják fel évről-évre ugyanazt, — nem olvassa el. De ha tudja, hogy a zsinatvizsgán alaposan meggyomrozzák s ha jól nem tudja, irgalom nélkül vissza is vetik, s ha zsinatvizsga nélkül nem lehet senkiből se plébános, se esperes, se kanonok, se abbás, — akkor legalább egyszer beesületesen meg is tanulja s ha jól megtanulta, amikor kell, eszébe is jut.

Nagy dolog az egyház liturgiai egysége is, ha nem is dogma, s mert a tridentai zsinat reformja még most sem ment teljesen és minden ízében keresztül, s mert épen itt minálunk a reformációnak nevezett hitszakadása elkövetkezett nehéz idők sok olyan visszaélést teremtettek meg, amit a keserves kényszerűségre való tekintetből az egyháznak tűrnie kellett: azon kell lennünk, hogy a tridentai zsinat által megteremtett igazi és üdvösséges reformáció keresztülvitelében fáradozva, lehetőleg mindenben a latin szertartás egységes liturgiai formáihoz térjünk vissza.

A Rituale ügyének a fentebbiekben ismertetett tárgyalása után elővették a moldovai magyar katolikusok dolgát s ki-mondották:

A moldovai és oláhországi magyar katolikusokat hozzánk vallási és vérségi kapcsolat, lelki és testi rokonság csatolja; ők meleg rokonszenvünket és pártolásunkat kitünően megérdemlik.

Azért kívánjuk, hogy a magyar Anyaszentegyház a moldovai magyarok ügyét felfogva, mindenek előtt a nemzeti zsinat a maga útján eszközölje: hogy a csángó magyarok ne olasz, hanem tiszta magyar ajkú lelkesekkel és iskolatanítókkal, szükséges magyar rituálékkal, énekes-, ima-, katechetikai- és más épületes magyar könyvekkel láttassanak el, mihez főleg a jó és olcsó könyvkiadó társulat járulhatna. Óhaj-tandó volna még, hogy egyéb egyházi és iskolai szükségleteikben is a magyar Anyaszentegyház által kitelhetőleg felsegíttessenek, kellő figyelmet fordítva arra is, hogy a nekik kül-

dendő segédzserekek átvételében az ellenszen-vűek által ne gátolhatóssanak, addig is, míg talán Magyarhon ezen moldovai testvéreknek honunkba leendő áttelepítése iránt intézkedhetnek, mi ha meg nem történhetnék, őket az erdélyi püspöki megyéhez vélnők csatolandóknak. Erre: Elnöklő püspök úr ő Excja nyilváníja, miszerint azon buzgalmánál fogva, mellyel a csángó magyarok javát előmozdítani törekszik, kantai gvardian Körösi Ferencnek a csángóknak leendő szetküldés végett ötven példány magyar imakönyvet küldött. Ugyanily célra Vitos Gergely kolosdobokai jegyző Szabó János apát úr prédikációból tíz példányt ajánl.

Ezen szíves ajándékokat méltó köszönet követte és elismerés.

Egyelőre tehát ötven darab imádságos és tíz darab prédikációs könyvvel megmentek a hazát Moldovában, s hogy ez akkoriban csakugyan nagy dolog is vala, abból is szemmel látható, hogy méltó köszönet és elismerés tá-madt a nyomában.

De bizony azóta úgy a moldovai, mint a románai pozíció teljesen elveszett, pedig bizony nem lehet állítani, hogy semmi se történt volna ebben a dologban. Sőt ellenkezőleg, sok is történt, s hogy nem vezetett a kellő sikerre, annak tölünk nem függő körülményekben fekszik az oka.

Érdemes feljegyezni, mert kevesen tudják, hogy ezt az ügyet legalaposabban Haynald Lajos akkori erdélyi püspök markolta meg 1859. évben.

Az apostoli Szentszékhez fölterjesztett rendes jelentésében feltárva egyházmegyéje állapotát, hogy ezen Moldvába és Romániába kiszakadt magyarok lelki gondozása tekintetében rendelkezési jogot és hatalmat szerezzen: azt javasolta, hogy az ősi erdélyi püspökség emeltesse érsekségi rangra; álltassék vissza a régi mikoviai püspökség címe, mely címre az erdélyi fehérvári káptalan egyik tagja, mint egyik sufragán mindig felszenteltvén, s mint érseki külső helyettes a Székelyföld valamely városában lakván, onnan igazgassa a moldovai katolikusok lelki ügyeit.

Többi sufragán püspökei azok lettek volna, akiket Románia területén idővel beállítottak volna. Javaslatát igazán remekül indokolta. — Románia akkor még nem volt politikailag önálló és független állam s így sikeresnek látszott ez a kezds. Aktaszereg nem ismerem ugyan a dolog további fejlődését, de olyan embertől, aki akkoriban nagyon közel állott Haynald Lajos akkori erdélyi püspökhöz, hallottam, hogy a terv megvalósítása elé sem Rómából, de még csak az abszolút osztrák kormány részéről sem gördítettek nehézségeket s már minden ügy állott, hogy meg is lesz, amikor Kunszt József akkori kalocsai érsek meghíusította az egész dolgot azzal, hogy kijelentette, miszerint az erdélyi püspökséget a kalocsai érsekség joghatósága alól nem hajlandó kibocsátani.

Azóta Románia független állam lett, érsekséget, püspökségeket szerveztek benne; a 67. évi kiegyezés folytán lehetetlenné vált, hogy a moldvai magyarok az erdélyi püspökség joghatósága alá kerüljenek s így mindenkorra letűnt a lehetősége annak, hogy magyar egyházi kormányzás alá kerüljenek.

Azóta az állam is megpróbálkozott a telepítéssel, a hazai kath. egyház is sokmindenféle módon, többi közt az erre a célra alakult Szt.-László-Társulat által próbálkozott az ő lelki szükségleteik és magyar műveltségük istápolására. A Szent-László-Társulat expedíciót is szervezett (Veszely, Kovács és Imets utazása) közéjük, a

magyar minorita rend is próbálta a moldvaiak kizárólagos lelki gondozását megszerezni, de nemcsak, hogy ez nem sikerült, hanem még a derek magyar bulgarita-barátok is kiszorultak Romániából.

Hát bizony a folytonos kivándorlásra, visszavándorlásra és az ezekkel járó nagy erkölcsi károkkal való tekintetből ez a tárgy nyilván a jövő egyházmegyei zsinaton is szerepelni fog. Akik közelebbről ismerik, ne rösteljék a fáradságot, szóljanak hozzá minél alaposabban és minél nagyobb ügyszeretettel, hogy a zsinat megtartásának idejéig tisztázódjanak a nézetek abban az irányban, hogy mivel még a beállott és meg nem változtatható politikai átalakulások után és ezek dacára sem szűnt meg az a költelességünk, hogy ezeket a katolikus magyar vereinket támogassuk szent vallásunk és magyarságunkhoz való ragaszkodásunkban, hogyan s mikép lehet őket ebben céltudatosan s eredményesen támogatni.

Jelen írásnak úgy is az a tulajdonképen való célja, hogy megindítsa az eszmecserét az új zsinatra tartozó dolgokban.

Tárgyalás alá került ezután a Kolonich-féle konvenció s a papi hagyatékok ügye.

Bár a Kolonich-féle konvenció Erdélyben soha sem volt hatályban s így az erdélyi püspökök végrendelkezési jogát semmiben sem érintette, mert az teljesen szabad, amint ezt a kolozsvári zsinat is nyomatékosan hangoztatta, ez a Kolonich-féle konvenció mégis abból a szempontból került szóba, mivel a nemzeti zsinatnak ebben is állást kellett volna foglalnia; s ezért szólították fel az egyes egyházmegyeket, hogy nyilatkozzanak a dologról. A magyar honi püspökök ugyanis sérelmesnek ítélték és jogtalan tehernek tartották ezt a hírhedt egyezményt s mert a dezma stb. megszüntetése által is tetemes károkat szenvedtek, némileg már csak ezeknek pótlásául is követelték ennek a konvenciónak a megszüntetését. A kolozsvári zsinat is méltányosnak találta ezt s azzal, hogy mindenben a maga erkölcsi súlyával kész a javaslatot támogatni, követelte, hogy a magyar honi püspökök is az erdélyi püspökehez hasonló független és korlátlan végrendelkezési jogot nyerjenek.

A papok hagyatékának dolgát tárgyalva, kívánták az 1822. évi Statutum megváltoztatását s különösen a papságnak a könyvei felől való szabad rendelkezését. Az ott kifejezett kívánalmak amúgy is jóformán mind átmentek már az életbe s mivel már a bíróság is beleszól a dologba, hát nem igen fordultatnak elő többé olyan panaszok, mint aminők okából a zsinat kemény rendelkezéseket hozott, a hanyag hagyatéki végrehajtók és biztosok ellen.

Az első zsinati ülés epilógusa megint örömező dolog volt. Még pedig jogos és igazságos. Úgy látszik, hogy 1848. előtt az örmény szertartású papság helyzete jogi tekintetben teljesen rendezetlen volt s nem csoda, ha ők sem akartak páriáknak tekintetni.

Azt kérték, hogy ezután őket is az egyházmegye címére szenteljék fel, mivelhogy eddig ad titulum patrimonii szenteltettek, ha pedig vagyonuk nem volt, csakis jó kezesek kemény jótállása ellenében.

Azt kérték másodszer, hogy mivel a rokkant papok alapjába ők is rendszeresen befizettek, rokkantság esetére ők is ebből nyerjenek ellátást.

Végül, a harmadik kívánságuk az volt, hogy papjelöltjeik a fehérvári papnevelő intézetben az egyházmegye többi papjelöltjeivel együtt képeztessenek.

A zsinat jogosnak és méltányosnak ítélte mind a három kívánságukat és azokat minden ellentmondás nélkül teljesítette is.

És ezzel a nevezetes 1848. évi szeptemberi kolozsvári zsinat első ülése befejeztetett.

(Folyt. köv.)

P á l y á z a t.

— A gyergyóújfalvi róm. kath. marostizesi iskolánál megüresedett tanítói állásra pályázat hirdették. Javadalom: 1. Államsegélyből 660 korona. 2. Iskolai magtáralapból 80 korona. 3. Hat hosszú öl fenyőfa, értéke 60 korona. 4. A törvény által előírt kertilletmény (3 jó veteményes kert.) Természetbeni lakás, mely áll: két szoba, konyha, kamrából és jó karban levő gazdasági épületből. Kötelessége: A

marostizesi iskolaköteleseknek I—VI osztályig fiú és leánygyermekeknek és az ismétlő-iskolásoknak tanítása, vasár- és ünnepnapokon a gyermekeknek a templomba hozatala. Pályázati határidő 1906. okt. 21. A pályázati kérvények — csakis oklevelekkel — alattir iskolaszéki elnökségnek küldendők.

Gyergyóújfalva, 1906. szept. 24-én.
Várterész Antal,
lelkész, iskolaszéki elnök.

Szőlőoltványok.

Valamint az elmúlt

években is a Küküllőmenti

első szőlőoltványi telep

tulajdonos Caspari Frigyes Medgyes 63.

Nagyküküllő megye — volt az egyedüli az egész országban, mely végének minden tekintetben kifogástalan minőségű — egészseges fajazonos és teljesen fajtiszta szőlőoltványokat szat litott, úgy a jövőben is egyedül a fenti szőlőtelepen kaphatók a legjobb minőségű, a legkülönbözőbb fajú alany bor-, csemege-bor- és különleges csemege szőlőoltványok, melyek elültetése által a szőlőirtásokok banu talos eredményeket érnek el. —

Kívánatra, képes árjegyzék — számos elismerő levéllel — ingyen és bérmentve.

Csinos

képes
levelezőlapok

kaphatók

Papp György könyvnyomdájában.

Főpásztori körlevelek és másnemű könyvek,
avagy diszművek bekötését olcsó árban elvállalja, jól és gyorsan eszközli

PAPP GYÖRGY könyvkötészet
G y u l a f e h é r v á r t.

A bekötésre szánt körlevelek jól csomagolva a legtávolabbi helyről is beküldhetők, a pontos összeállításért a vállalat felelősséget vállal.

Felhívjuk a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben birtokok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását célszerűen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, újságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja		K. 10.—
Egy fél oldal		„ 6.—
Egy negyed	„	„ 4.—
Egy nyolczad	„	„ 3.—
Egy tizenhatod	„	„ 2.—
Egy harmincketted	„	„ 1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% árengedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona díj számíttatik fel.

== A hirdetések díja előre fizetendő. ==

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadóhivatalba intézendők.

Tisztelettel
a kiadóhivatal.